

N Ambachtsman A2
MH/SDV/AS
777-2017

Brussel, 13 december 2017

ADVIES

over

**EEN EVALUATIE VAN DE WET VAN 19 MAART 2014 HOUDENDE
WETTELIJKE DEFINITIE VAN DE AMBACHTSMAN**

(goedgekeurd door het bureau op 21 november 2017,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 13 december 2017)

Na raadpleging van een ad-hoccommissie Ambachten, bestaande uit vertegenwoordigers van de interprofessionele organisaties, en van de commissie Beroepsreglementeringen, heeft het bureau van de Hoge Raad op 21 november 2017 onderstaand advies op eigen initiatief uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 13 december 2017.

CONTEXT

De wet van 19 maart 2014 houdende wettelijke definitie van de ambachtsman (hierna: “de wet”) voerde de mogelijkheid in voor zelfstandigen en ondernemingen om een wettelijke erkenning als ambachtsman of ambachtsonderneming aan te vragen bij de daartoe opgerichte Commissie Ambachtslieden (hierna: “de Commissie”). Beroepen tegen de beslissingen van de Commissie worden behandeld door de Raad Ambachtslieden (hierna: “de Raad”).

De wet trad in werking op 1 juni 2016. Ruim een jaar na datum heeft de Hoge Raad een aantal knelpunten geïdentificeerd die de optimale toepassing ervan verhinderen. In dit advies doet hij enkele voorstellen tot verbetering.

STANDPUNTEN

1. Toepassingsgebied

De definitie van ambachtsman of ambachtsonderneming is vervat in artikel 2 van de wet: *“De ambachtsman of de ambachtsonderneming, in de zin van deze wet, is een natuurlijk persoon of een rechtspersoon actief in de productie, de transformatie, de reparatie, de restauratie van voorwerpen, de levering van diensten waarvan de activiteiten in essentie betrekking hebben op manuele aspecten, op een authentiek karakter, en die een zekere kennis ontwikkelen gericht op kwaliteit, traditie, creatie of innovatie.”*

De Hoge Raad erkent dat het formuleren van een algemene definitie van het begrip ambachtsman niet eenvoudig is, omwille van de grote diversiteit aan activiteiten die men ermee wil aanduiden. Hij is echter van mening dat de huidige definitie te ruim is, en stelt de volgende alternatieve formulering voor, waarvan de verschillende nieuwe elementen vervolgens een voor een worden toegelicht:

“De ambachtsman of de ambachtsonderneming, in de zin van deze wet, is een natuurlijk persoon of een rechtspersoon die in hoofdberoep actief is in de productie, de transformatie of de restauratie van goederen, of in onroerende werken waarbij ambachtelijke bouwtechnieken of oude materialen worden aangewend. Hij heeft zijn kennis voornamelijk ontwikkeld door ervaring die gericht is op kwaliteit en creatie, traditie en/of innovatie. Een substantieel deel van de activiteiten heeft betrekking op manuele aspecten en het resultaat weerspiegelt de eigenheid van de ambachtsman.”

a) Uitgesloten categorieën activiteiten

Door de omschrijving van “de reparatie van voorwerpen” in de huidige definitie kunnen beroepen zoals garagist of loodgieter, die nochtans klassiek geen deel uitmaken van de ambachtelijke beroepen, onder het toepassingsgebied van de wet vallen. Ook “de levering van diensten”, waaronder bijvoorbeeld kappers of masseurs kunnen vallen, breidt het toepassingsgebied te zeer uit om nog werkelijk van ambachtelijke activiteiten te kunnen

spreken. Om alle onduidelijkheid te vermijden, zouden deze categorieën van activiteiten dan ook uit de definitie verwijderd moeten worden. Daarentegen moeten, om te verhinderen dat hierdoor ambachtelijke beroepen uit de bouwsector worden uitgesloten, “onroerende werken waarbij ambachtelijke bouwtechnieken of oude materialen worden aangewend”, worden toegevoegd aan de definitie. Het gaat hierbij bijvoorbeeld, zonder limitatief te willen zijn, om: wand- en plafondschilderingen, glas in lood en brandglasramen, gemouleerd stucwerk, schrijnwerken, kunstsmeedwerken, parketvloeren, water- en windmolenmechanismen, rietdekken, enz.

b) Goederen

Het gebruik van het woord “voorwerpen” kan ten onrechte de indruk wekken dat bijvoorbeeld de productie van voedingswaren niet onder het toepassingsgebied van de wet valt. Dit woord wordt daarom beter vervangen door “goederen”, een begrip met een iets ruimere betekenis.

c) Verschil tussen hoofdberoep en bijberoep

De wet maakt momenteel geen onderscheid tussen personen die een ambacht in hoofdberoep uitoefenen enerzijds, en zij die het in bijberoep uitoefenen anderzijds. Hoewel ook een bijberoeper zeer vaardig kan zijn en kwaliteitsvolle producten kan creëren, moet de wettelijke erkenning voorbehouden worden voor de eerste groep. De Hoge Raad pleit daarom voor de vermelding “die *in hoofdberoep* actief is in de productie...”.

d) Kennis door ervaring

De huidige definitie verwijst enkel naar kennis, terwijl ervaring een minstens even belangrijke rol zou moeten spelen in de erkenning van ambachtslieden. Het volgen van een opleiding is immers niet voldoende om een ambacht onder de knie te krijgen; het opdoen van een zekere praktijkervaring is essentieel. Het is daarom wenselijk om een expliciete verwijzing naar ervaring op te nemen in de definitie.

e) Kwaliteit en creatie, traditie en/of innovatie

De opsomming “kwaliteit, traditie, creatie of innovatie” is enigszins verwarrend. Door het gebruik van het woord “of” lijkt het alsof slechts een van deze kwaliteiten aanwezig moet zijn. Dat is echter niet voldoende: de focus op kwaliteit en creatie moet altijd aanwezig zijn, aangevuld met traditie en/of innovatie. De formulering “kwaliteit en creatie, traditie en/of innovatie” is meer aangewezen.

f) Substantieel deel van de activiteiten

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet blijkt dat de wetgever de invulling van “in essentie” bewust heeft overgelaten aan de Commissie.¹ In de praktijk zorgt dit begrip echter voor interpretatieproblemen. Om meer duidelijkheid in de definitie te brengen zonder daarbij te raken aan de beoordelingsvrijheid van de Commissie, stelt de Hoge Raad voor om de term te vervangen door “een substantieel deel van de activiteiten”, en in de memorie van toelichting bij de wet een aantal criteria aan te reiken voor de invulling van deze voorwaarde.

¹ Wetsontwerp houdende wettelijke definitie van de ambachtsman, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3285/003, p. 11.

g) Eigenheid van de ambachtsman

De juiste betekenis van het begrip “authentiek karakter” is niet meteen af te leiden uit de huidige wettekst. De Hoge Raad interpreteert het als een verwijzing naar het feit dat een ambachtelijk product steeds “de eigenheid van de ambachtsman” reflecteert, waardoor de producten van twee verschillende ambachtsslieden nooit identiek zijn aan elkaar. Hij stelt voor om dit kenmerk van de ambachtsman in de definitie tot uiting te brengen.

h) Voltijdse equivalenten

Tot slot meent de Hoge Raad dat in artikel 3 de zinsnede “minder dan twintig werknemers” vervangen moet worden door “minder dan twintig voltijdse equivalenten”. Deze precieze omschrijving vermijdt een interpretatieprobleem en voorkomt dat ambachtelijke ondernemingen die grotendeels deeltijdse werknemers en weekendwerkers in dienst hebben, uit de boot vallen.

2. Draagwijdte van erkenning

Momenteel geldt de erkenning als ambachtsman of ambachtsonderneming voor alle activiteiten waarvoor de onderneming is ingeschreven in de KBO. Dit heeft in de praktijk twee onwenselijke gevolgen. Enerzijds worden hierdoor regelmatig aanvragen geweigerd omdat de betrokkene, ook al voldoet hij verder aan alle wettelijke voorwaarden, naast zijn ambachtelijke activiteit ook voor niet-ambachtelijke activiteiten is ingeschreven. Ondernemers laten immers vaak activiteiten inschrijven die ze (nog) niet werkelijk uitoefenen, voor het geval ze dat in de toekomst toch wensen te doen. Op die manier vermijden ze de kosten van een latere wijziging van hun inschrijving. Anderzijds kan men na zijn erkenning als ambachtsman nieuwe, niet-ambachtelijke, activiteiten beginnen, die men vervolgens ook onder de titel ambachtsman kan uitoefenen. Dat laatste is weliswaar in theorie niet toegelaten, maar is bijna niet controleerbaar.

Een mogelijke oplossing voor dit probleem is om in de erkenningsbeslissing en in het ambachtenregister te specificeren voor welke activiteit(en) de hoedanigheid van ambachtsman wordt toegekend.

3. Aanvraagformulier

a) Herformulering van de vragen

De Commissie moet vaak erkenningsaanvragen weigeren omdat de aanvrager te weinig informatie heeft verschaft om een volledig beeld te krijgen van de onderneming en haar activiteiten. Ook in hun beroepsaanvraag gericht aan de Raad geven aanvragers niet altijd voldoende bijkomende informatie.

In theorie kunnen ondernemers de zittingen van de Commissie en de Raad bijwonen om hun aanvraag verder toe te lichten. In de praktijk gebeurt dat echter weinig, omdat het meestal gaat om zelfstandigen die een zaak moeten openhouden en zich dus moeilijk naar Brussel kunnen verplaatsen tijdens de kantooruren.

Het aanvraagformulier is in die gevallen de enige bron van informatie waarover de Commissie beschikt. De vragen op het formulier moeten dus voldoende specifiek zijn om de aanvrager ertoe aan te zetten alle nodige gegevens meteen in te vullen. Zo wordt vermeden dat de Commissie in een aparte communicatie om extra informatie moet vragen, die zelfs dan vaak onvoldoende blijkt. Een herformulering en eventueel een uitbreiding van de belangrijkste vragen op het aanvraagformulier zouden hier allicht nuttig zijn.

De vraag *“Beschrijf de hoofdactiviteit van uw onderneming en de wijze waarop u deze uitoefent. Leg het hoofdzakelijk handmatige karakter van uw activiteit uit.”* kan bijvoorbeeld als volgt geherformuleerd worden: *“Beschrijf de hoofdactiviteit van uw onderneming en de belangrijkste manuele handelingen die u uitvoert tijdens het vervaardigen van uw producten.”*

De vraag *“Beschrijf welke diensten uw kennis als ambachtsman aantonen, gericht op kwaliteit, traditie, creatie of innovatie.”* kan worden: *“Een ambachtsman moet beschikken over kennis en ervaring die gericht zijn op kwaliteit en creatie, traditie en/of innovatie. Beschrijf hoe deze eigenschappen tot uiting komen in uw werk.”*

b) Uitsluitend digitaal formulier

Op het huidige formulier is per vraag niet veel witruimte opengelaten. Vooral indien men het formulier afprint en met de hand invult – wat nog vaak gebeurt – is het bijgevolg moeilijk om uitgebreid te antwoorden. Dit draagt eveneens bij tot de onvolledigheid van de verstrekte informatie, omdat men door de beperkte ruimte de indruk krijgt dat het antwoord slechts een paar woorden of regels moet of mag bevatten. De voor de hand liggende oplossing is simpelweg meer antwoordruimte te voorzien.

De Hoge Raad wil echter nog een stap verder gaan, en pleit voor een uitsluitend digitaal formulier: handgeschreven formulieren zijn moeilijker leesbaar en bevatten om de hierboven vermelde reden vaak minder informatie dan digitaal ingevulde formulieren. Hij stelt bovendien voor om op de website van de FOD Economie, waar men het aanvraagformulier beschikbaar stelt, een lijst met tips te publiceren voor het correct invullen ervan. Deze tips kunnen gebaseerd zijn op de bovenstaande opmerkingen, en op andere veelgemaakte fouten of vaak gestelde vragen van aanvragers. Op die manier kunnen een heel aantal wegeringen op basis van de bovenstaande elementen reeds op voorhand vermeden worden.

4. Bezoeken ter plaatse

Artikelen 13 en 22 van de wet geven de FOD Economie de bevoegdheid om op vraag van de Commissie of de Raad bezoeken ter plaatse uit te voeren om meer informatie te verzamelen over een bepaald dossier. Tot op heden zijn er, ondanks aandringen van de Commissie, echter nog geen bezoeken ter plaatse georganiseerd. De Hoge Raad vindt dit onaanvaardbaar, en dringt erop aan dat de nodige middelen en personeel vrijgemaakt worden om deze wetsbepalingen naar behoren uit te voeren.

Deze bescheiden investering zou de Commissie en de Raad helpen bij de uitoefening van hun taak, en zo een correctere toepassing van de wet mogelijk maken. Voor sommige dossiers is het immers bijna onmogelijk om zich een degelijk beeld te vormen van de werking van de betrokken onderneming wanneer men zich enkel kan baseren op een korte schriftelijke verklaring en enkele foto's. Bezoeken ter plaatse faciliteren daarentegen een grondiger behandeling van dossiers waarover twijfel bestaat, en laten toe eventuele pogingen tot misbruik sneller op te sporen. Hierdoor neemt bovendien de waarde van de erkenning toe.

Om diezelfde redenen zou de FOD Economie bovendien regelmatig steekproefsgewijze controlebezoeken moeten organiseren bij de ambachtslieden die de erkenning ontvangen hebben. Verder vraagt de Hoge Raad om, wanneer een bezoek ter plaatse wordt georganiseerd, de beslissingstermijn met zestig dagen te verlengen in plaats van dertig.

5. Gevolgen van erkenning

De erkenning als ambachtsman is louter symbolisch: er zijn geen concrete voordelen aan verbonden. De Hoge Raad meent dat erkende ambachtslieden een betere bescherming verdienen. Hij stelt daarom de volgende maatregelen voor.

a) Wettelijke bescherming van de beroepstitel

Na erkenning onder de huidige wet mag men zich “officieel” ambachtsman noemen en het bijhorende logo gebruiken, maar er wordt niet opgetreden tegen niet-erkende actoren die de benaming onrechtmatig aanwenden. De waarde van de erkenning is op dit moment dan ook zeer beperkt.

De Hoge Raad pleit daarom voor de wettelijke bescherming van de titels “ambachtsman” en “ambachtsonderneming”. Enkel de personen die volgens de in de wet voorgeschreven procedure erkend zijn als ambachtsman of ambachtsonderneming, zouden deze titel mogen voeren. Onrechtmatig gebruik van de titel of het bijhorende logo zou bestraft moeten worden met een geldboete.

b) Verlaagd btw-tarief

Voor vele producten en diensten in de artistieke sector geldt reeds een verlaagd btw-tarief van 6%. Om de consument ertoe aan te zetten om meer voor lokale, artisanale vervaardigde producten te kiezen, ambachtslieden te ondersteunen, en de ambachten zelf meer in de kijker te zetten, is het een logische keuze om dit tarief ook op producten van ambachtslieden toe te passen.

c) Fiscaal voordeel voor ambachtelijke stages

Vele ambachtslieden zijn graag bereid om hun kennis en vaardigheden door te geven aan leerjongeren. Om hen hierin te ondersteunen, bepleit de Hoge Raad een fiscaal voordeel voor ambachtelijke ondernemers die stages organiseren.

d) Aangekondigde maatregelen

Voormalig bevoegd minister Borsus bevestigde in juli 2017 dat de FOD Economie zal blijven communiceren over de erkenning als ambachtsman en de voordelen ervan, dat de deelname aan de Dag van de Ambachten vanaf 2018 uitsluitend voorbehouden zal worden voor erkende ambachtslieden, en dat een aantal bijkomende voorstellen worden onderzocht om de ambachten op te waarderen (onder meer met betrekking tot de btw en de sociale bijdragen).²

De Hoge Raad juicht deze aankondigingen toe, en hoopt dat minister Ducarme het werk van zijn voorganger in die zin zal verderzetten.

² Beknopt verslag van de Commissie voor het Bedrijfsleven, het Wetenschapsbeleid, het Onderwijs, de Nationale wetenschappelijke en culturele Instellingen, de Middenstand en de Landbouw van 4 juli 2017, CRABV 54 COM 701, 14-17.

BESLUIT

De Hoge Raad is van mening dat de erkenning van ambachtslieden een eerste stap is in het bevorderen en opwaarderen van ambachtelijke beroepen. Er zijn echter meer ingrijpende maatregelen nodig.

Ten eerste moet het toepassingsgebied van de wet van 14 maart 2014 worden gepreciseerd door de definitie van ambachtsman en ambachtsonderneming te herzien.

Ten tweede moet de behandeling van erkenningsaanvragen gefaciliteerd worden door het aanvraagformulier te verbeteren en bezoeken ter plaatse te organiseren zoals voorzien in de wet.

Ten slotte mag de erkenning niet beperkt blijven tot een symbolische waardering. Zij moet niet enkel dienen als kwaliteitslabel voor de consument, maar moet evenzeer tastbare voordelen inhouden voor de erkende ondernemingen. De vermelde fiscale en andere maatregelen zullen ertoe bijdragen dat deze wet haar beoogde doel bereikt.

De wettelijke bescherming van de titels “ambachtsman” en “ambachtsonderneming” is essentieel voor het ontwikkelen van een ambachtelijke identiteit die met het geheel van de voorgestelde maatregelen een werkelijke meerwaarde zal betekenen voor de betrokken ondernemingen.
